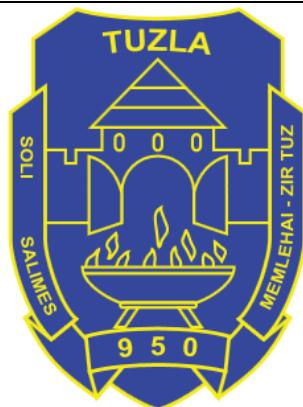

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i
Hercegovine
Tuzlanski kanton
Općina Tuzla

Bosnia and
Herzegovina
Federation of Bosnia
and Herzegovina
Canton of Tuzla
Tuzla Municipality

AKCIONI PLAN RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA OPĆINA TUZLA

Tuzla, septembar 2013. godine

VESTA

Naziv projekta: „Unapređenje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou“

Realizacija projekta: Udruženje VESTA

Finansijski podržano iz sredstava FIGAP programa

Program za implementaciju Gender akcionog plana BiH (FIGAP program 2009-2014), rezultat je saradnje Agencije za ravnopravnost spolova BiH - Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Gender Centra Federacije BiH i Gender centra Republike Srpske, a njegov je cilj da osigura održivu provedbu Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 41/09). Program podržava grupa međunarodnih donatora koju čine vlade: Kraljevine Švedske, koju predstavlja Ambasada Kraljevine Švedske u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije SIDA, Republike Austrije, koju predstavlja Ambasada Republike Austrije u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije ADA, Velike Britanije, koju predstavlja Britanska ambasada u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije DFID i Švajcarske Konfederacije, koju predstavlja Švajcarska ambasada u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije SDC.“

Vlada Federacije
Bosne i Hercegovine
Gender centar

Agencija za ravnopravnost spolova BiH
Ministarstvo za ljudska prava
i izbjeglice BiH

Vlada Republike Srpske
Gender centar – Centar za
jednakost i ravnopravnost polova

Uvod

Akcioni plan ravnopravnosti spolova Općine Tuzla je rezultat konsultacija sa članovima imenovane Interresorene radne grupe za izradu Akcionog plana, provedenih u periodu juni-septembar 2013. godine i analize stanja provedene u periodu mart-maj 2013. godine i predstavljene u formi analitičke podloge „Pregleda stanja rodne ravnopravnosti u Općini Tuzla“, dostavljene Općini Tuzla u maju 2013. godine.

Dokumenti Pregleda stanja i Akcioni plan su razvijeni u okviru projekata „**Unapređenje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou**“, koga finansira Program za implementaciju Gender akcionog plana BiH (FIGAP program 2009-2014) i čija implementacija traje od januara do oktobra 2013. godine.

Projekat realizuje Udruženje VESTA uz podršku Komisije za jednakopravnost spolova Skupštine Tuzlanskog kantona i u direktnoj saradnji sa Općinom Tuzla, koja je potvrđena potpisivanjem Memoranduma o saradnji br. 02-05-736-2013, dana 01.02.2013. godine. Projekat je usklađen sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, ciljevima Gender Akcionog Plana (GAP) BiH i EU poveljom o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, i anticipira jačanje lokalnih kapaciteta, dizajniranje metodologije razvoja i inkorporiranja gender perspektive u različite segmente razvoja lokalne zajednice.

Analitička podloga “Pregled stanja rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou - Općina Tuzla”, je dala uvide u relevantne indikatore stanja u Općini Tuzla i kreirala prepostavke za utvrđivanje politika i definiranje potrebnih intervencija/Akcionog plana ravnopravnosti spolova Općine Tuzla.

U nastavku dajemo zaključna razmatranja koja su proizašla iz Analitičke podloge (maj 2013. godine) i koja su uz konsultacije i radionice sa Interesornom radnom grupom, provedene u periodu juni-septembar 2013. godine, predstavljale osnovu za prijedlog intervencija u okviru ovog dokumenta.

Osnovni nalazi i zaključna razmatranja analitičke podloge „Pregled stanja rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou – Općina Tuzla“

Koncept rodne ravnopravnosti kao pristup zahtjeva strukturalne promjene od vlasti koje su najbliže građanima, a to je svakako lokalna samouprava, koja predstavlja najrelevantniju instancu za akcije promocije istinski ravnopravnog društva. Ona je u poziciji da putem svojih nadležnosti i saradnje sa svim akterima razvoja poduzme konkretnе korake ka postizanju ravnopravnosti između žena i muškaraca na lokalnom nivou. Donosioci politika u Europskoj uniji su prepoznali iznimno važnu ulogu lokalnih zajednica u uspostavljanju rodne ravnopravnosti širom prostora Unije. Savjet europskih općina i regija, iz preko trideset zemalja Europe je 2006. godine usvojio Europsku povelju o jednakosti muškaraca i žena na lokalnom nivou. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, u odredbama iz člana 23. predviđa obavezu donošenja državnog plana akcije za promociju ravnopravnosti među spolovima. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na sjednici održanoj 14.09.2006.godine, usvojilo Gender akcioni plan – GAP Bosne i Hercegovine, koji je usklađen sa obavezama i međunarodnim standardima koje proizlaze iz dokumenata Ujedinjenih nacija, Europske unije i Vijeća Europe. Osnovni cilj GAP BiH je ostvarivanje principa ravnopravnosti spolova u 15 oblasti javnog i privatnog života u BiH. Na petoj sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, održanoj 18.04.2012. godine, razmotren je i usvojen *Izvještaj o realizaciji GAP BiH 2006-2011. godine*. Vijeće ministara je uz Izvještaj, usvojilo i Prijedlog strukture GAP BiH 2013-2017. godine i zadužilo Agenciju za ravnopravnost spolova BiH, da koordinira njegovu izradu. Integriranje rodne ravnopravnosti u institucionalni okvir i politike predstavlja **zakonski definiranu obavezu i lokalnih samouprava**. Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova BiH, svi organi na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i **organi jedinica lokalne samouprave**, pravne osobe sa javnim ovlaštenjima, pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere u cilju provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine.

Institucionalni mehanizam Općine Tuzla koji se bavi pitanjima rodne ravnopravnosti je Komisija za jednakopravnost spolova. Interesantan je podatak da sastav novoizabrane Komisije, nakon lokalnih izbora u oktobru 2012. godine, čine isključivo žene.

Po podacima nadležnih službi u januaru 2013. godine u Općini Tuzla bilo je ukupno 480 zaposlenih od toga 253 žene (52,7%). Od ukupno 13 rukovodilaca službi - pomoćnika načelnika, 6 su žene (uključujući i Sekretara OV). Predstavljena struktura ukazuje na balansirano učešće oba spola među zaposlenim, uz nešto veće učešće žena i na vrlo visok stepen ravnopravnosti muškaraca i žena na upravljačkim pozicijama.

Generalna ocjena stanja rodne ravnopravnosti na području Općine Tuzla koja je provedena u periodu mart – maj 2013. godine, ukazuje na značajne pozitivne aspekte i trendove u brojnim oblastima rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou, ali otvara i prostor za dalje djelovanje u pravcu unapređenja stanja.

Rodni aspekti političke participacije

EU i njene članice decenijima djeluju u pravcu osiguranja ravnopravnog učešća muškaraca i žena u političkom odlučivanju. Najbolji primjeri su Švedska u kojoj žene participiraju sa 45% poslaničkih mesta u parlamentu i Finska sa 43% zastupljenosti žena, a skoro polovinu ministara u Vladi Finske čine žene. U Europskom parlamentu udio žena u 2011. godini bio je 34,8 %. Rezultati općih izbora u 2010. godini pokazuju da izborne kvote još uvijek nisu dovele do evidentnijeg političkog angažmana žena i većeg uključenja u procese političkog odlučivanja, tako je ukupno učešće žena u Zastupničkom domu Parlamenta FBiH 17,35%, a u Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine BiH 19,05%. Poražavajući podaci jasno ukazuju na činjenicu da je participacija žena u političkom životu BiH vrlo niska i da je politika uglavnom prostor za muškarce. Jedno od najčešćih objašnjenja manje zastupljenosti žena u politici je da su manje od muškaraca zainteresovane za politiku. Lokalni izbori u oktobru 2012. godine su rezultirali još nižom stopom učešća žena među izabranim zvaničnicima. Politička zastupljenost žena na lokalnom nivou u BiH bilježi ukupno učešće od 3,58% žena na poziciji načelnica i 16,18% na poziciji vijećnica. Tuzlanski kanton bilježi nižu stopu izbornih rezultata, u odnosu na prosjek BiH i FBiH, sa tek 14% ukupno izabranih

vijećica u 13 općina Tuzlanskog kantona. U sastavu Općinskog vijeća Tuzla koji broji ukupno 31 vijećnika, 25 izabralih zvaničnika su muškarci, a 6 su žene. Što se tiče partijske zastupljenosti jedino SDP i HDZ imaju svoje predstavnice u Općinskom vijeću. Općina Tuzla sa 19,35% izabralih vijećica spada u red općina sa boljim izbornim rezultatima na području TK, FBiH i BiH. No, učešće žena sa 19,35% u političkom odlučivanju u Općinskom vijeću Tuzla još uvijek ne oslikava ravnopravno djelovanje žena na lokalnom nivou i svakako je signal za potrebne intervencije za ravnopravniju participaciju žena u političkom djelovanju lokalne zajednice. Tri su ključna razloga za povećanje političke participacije žena; demokratska pravda, iskorištavanje resursa i interesno zastupanje.

Rodni aspekti ekonomske participacije

U skladu sa svim parametrima razvoja, po podacima godišnjeg biltena Federalnog zavoda za statistiku za 2012. godinu, evidentno je da Općina Tuzla registruje znatno viši indeks razvijenosti (136,2) od prosjeka u FBiH i kao općina po ukupnim parametrima razvoja se svrstava u red razvijenijih općina FBiH.

Od ukupnog broja žena koje su zaposlene na području općine Tuzla, Kantona i Federacije, Tuzla bilježi procenat od 40,66% učešće žena među zaposlenim po pokazateljima Federalnog zavoda za statistiku iz decembra 2012. godine. Na području TK učešće žena među zaposlenim iznosi 35,57%, dok je na nivou Federacije procenat učešća žena 39,42%. Iako postoji potreba za daljim poboljšanjima u kreiranju potpuno jednakih prilika za muškarce i žene, ukupno učešće od 40,66% je prilično zadovoljavajući nivo koji se postiže na području općine Tuzla, sa značajno većim učešćem žena u strukturi zaposlenih u odnosu na prosjek TK i većim učešćem žena u odnosu na prosjek FBiH.

Stopa registrirane nezaposlenosti u Općini Tuzla je znatno niža od TK i FBiH i iznosi 37,1%, u odnosu na stopu od 53,4% u TK i 45,7% u FBiH. U ukupnoj strukturi žene bilježe skoro istu stopu nezaposlenosti kao i muškarci, tako da u 2012. od ukupno 20.210 nezaposlenih, broj registriranih nezaposlenih žena je 10.808. Sektori u kojim su iznosi bruto plata najveći su sektor Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom gasom i vodom sa prosjekom bruto plate od 1930,89 KM i sektor je u kome dominiraju

muškarci sa učešćem od 84,74%, dok žene dominiraju u sektoru zdravstva i socijalnog rada sa prosječnom bruto platom od 1539,31 KM i učešćem od 68,08%.

Programi podrške razvoju poduzetništva koje provodi Općina Tuzla kroz podršku razvojnim inkubatorima BIT centar i Inkubator Lipnica, te saradnjom sa Udruženjem za razvoj NERDA doprinijeli su i povećanom učešću žena u poslovnim poduhvatima. Općina Tuzla je prepoznala tzv. „žensko poduzetništvo“ kao jedan od važnih aspekata ekonomskog osnaženja žena i svakako spada u red manjeg broja općina koje podržavaju projekte ovog profila. Tokom 2012. su podržani projekti koji direktno doprinose razvoju poduzetništva za žene provedeni od strane slijedećih organizacija: „Lotosice“ doo Tuzla, Udruženju HD „Prijateljice“ Tuzla, Udruženje „BOSFAM“, Udruženja HD „Bosanske rukotvorine – BH Crafts“ iz Tuzle i Udruženje „BOSPER“.

Služba za razvoj, poduzetništvo i društvene djelatnosti Općine Tuzla je u procesu formiranja Registra poduzetnika. Zaključno sa aprilom 2013. godine u Registru je evidentirano i razvrstano 2483 aktivna poduzetnika što je 80,51% od ukupno registriranih (3084), aktivnih poduzetnika na području Općine Tuzla. **Učešće žena među evidentiranim aktivnim poduzetnicima je 26,17%**, što je ohrabrujući procenat u odnosu na generalna kretanja i nizak nivo participacije žena u poduzetničkim aktivnostima u BiH. Isto tako, obzirom da poduzetništvo treba biti temelj i ključni faktor razvoja i novog zapošljavanja, Općina Tuzla zagovara i veću finansijsku i sistemski efikasniju podršku sa nivoa Kantona i Federacije, srazmjerno njihovim nadležnostima i finansijskim mogućnostima. Ako uzmemo u obzir sve analizirane aspekte ekonomske participacije detaljno predstavljene u ovom dokumentu, jasno je da Tuzla spada u red općina u FBIH sa višim nivoom participacije i ravnopravnosti muškaraca i žena u ukupnim ekonomskim aktivnostima i da postoje odlične pretpostavke za dalja poboljšanja i praćenje razvojnih trendova i ciljeva i Europske unije.

Rodni aspekti socijalne zaštite, zdravstva, sigurnosti i bezbjednosti

Socijalna zaštita

Žene su znatno zastupljenije u svim strukturama zaposlenih u JU Centru za socijalni rad Tuzla što potvrđuje tradicionalno prisustvo žena u sektoru socijalne zaštite. Ravnopravnija zastupljenost žena u upravljačkim strukturama se potvrđuje činjenicom

da od ukupno tri člana Upravnog odbora ove javne ustanove dvije članice su žena, a i direktorica Centra je žena.

Iako ne postoji signifikantan gender debalans među korisnicima socijalne zaštite (po podacima iz 2012. godine ukupan broj korisnika je bio 3012, od toga 1401 muškarac i 1611 žena), ipak se može zaključiti da su žene kao korisnici socijalne zaštite zastupljenije u odnosu na muškarce, što je opći trend i u zemlji i u svijetu. U situaciji teške ekonomke situacije socijalna davanja su vrlo ograničena i ne obezbjeđuju stvarnu sigurnost za brojne kategorije korisnika, stoga rješenje ovih kompleksnih i slojevitih problema zavisi od poboljšanja sveukupne ekonomske situacije u državi.

Zdravstvena zaštita

JZNU Dom zdravlja Tuzla u radnom odnosu ima 745 zaposlenih, od čega 541 žena i 174 muškarca. Na rukovodećim radnim mjestima u Domu zdravlja Tuzla u menadžmentu Ustanove je šest izvršilaca, od toga četiri žene i dva muškarca. Na pozicijama načelnika Službi je 12 izvršilaca, od toga devet žena i tri muškarca. Upravni odbor Ustanove ima tri člana od toga dvije žene i jedan muškarac.

Obzirom da je briga o zdravlju tradicionalno oblast u kojoj dominiraju žene, pozitivan aspekt ovog Pregleda upućuje da je i u upravljačkim strukturama prisutno odgovarajuće učešće žena, koje korespondira sa njihovom zastupljeničću u ukupnoj strukturi zaposlenih. Upravo ovaj podatak govori u prilog pozitivnim kretanjima i visokom nivou uvažavanja principa rodne ravnopravnosti u Javnoj zdravstvenoj ustanovi Dom zdravlja na području Općine Tuzla, jer i u situaciji kad je dominantno učešće žena u strukturi zaposlenih, na području velikog broja općina FBiH, na upravljačkim pozicijama dominiraju muškarci.

Sigurnost i bezbjednost

Usvajanjem Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325, naglašava se značaj jednakopravnosti spolova za održiv mir i sigurnost. U julu 2010. godine Vijeće ministara BiH je usvojilo Akcioni plan za implementaciju RVSUN 1325, a u okviru Akcionog plana jasno je utvrđeno da će prilikom upošljavanja novih policijskih službenika, Federalna uprava policije obezbijediti da nivo uposlenih žena policijski bude 10% i više, u odnosu na utvrđeno učešće od 7,89 %. U skladu sa podacima koje je za potrebe Pregleda

osigurala PU Tuzla zastupljenost žena u ukupnoj strukturi uposlenih u PU Tuzla je 15,5%, što ovu Policijsku upravu svrstava u vodeće policijske organizacije u BiH po pitanju rodne ravnopravnosti, imajući u vidu sve specifičnosti policijskog posla. Zastupljenost žena u strukturi uposlenih u PU Tuzla prati prosjeke velikog broja razvijenih zemalja sa dugogodišnjom tradicijom aktivnog učešća žena u policijskim strukturama. Podaci se odnose samo na PU Tuzla, dok je situacija na nivou cjelokupnog Ministarstva unutrašnjih poslova TK dosta nepovoljnija.

Analitička podloga također ukazuje na povećanje krivičnih djela, ali i činjenicu da su žene vrlo rijetko počinioci krivičnih djela i da je u ukupnom broju počinjenih dijela u zadnje tri godine evidentirano 4079 muškaraca i 204 žene počinioca krivičnih djela.

U svom radu po problematici nasilja u porodici službenici PU Tuzla koriste se procedurama propisanim u Protokolu intervencija u slučajevima nasilja u porodici za Tuzlanski kanton, koji je donesen u decembru 2009. godine i čiji su potpisnici MUP TK, Ministarstvo za rad i socijalnu politiku TK, Ministarstvo zdravstva TK, Ministarstvo pravde i uprave TK i UG "Vive žene" Tuzla. Učešće žena u sektoru sigurnosti i bezbjednosti je vrlo ograničeno i u BiH i u svijetu, stoga cijenimo da PU Tuzla može poslužiti kao primjer koji treba slijediti u afirmaciji žena u sigurnosnom i bezbjednosnom sektoru, što je jedan od uvjeta Rezolucije 1325.

Rodni aspekti u kulturi i obrazovanju

Općina Tuzla je centar kulturnih zbivanja na području Tuzlanskog kantona. Iako provedena analiza ne raspolaze egzaktnim uvidima u rodne aspekte u oblasti kulture, opće je poznato da brojni sadržaji i kulturne ustanove nude jednak pristup kulturnim sadržajima i muškarcima i ženama, a procjene ukazuju na prilično ravnopravno učešće žena i muškaraca u kulturnom životu ovog grada. Općina s posebnom pažnjom prati i podržava rad institucija kulture osiguravajući redovne budžetske alokacije za njihovo djelovanje.

Podaci koji se odnose za zaposlenike u obrazovnim institucijama ukazuju na visok nivo učešća žena, tako je u predškolskom obrazovanju ukupan broj zaposlenih 124, od toga 13 muškaraca, a 111 žena, dok u srednjim školama od ukupnog broja od 725 zaposlenih

249 su muškarci, a 476 su žene. Ovi podaci idu u prilog tvrdnji da u predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju tradicionalno žene čine preovladavajuću gender strukturu među zaposlenim.

Nažalost u okviru pregleda nisu pribavljene gender razdvojene statistike o strukturi učenika po pojedinim srednjim školama, no procjene su da nema značajnijih odstupanja od tradicionalnih izbora kad je u pitanju odabir zanimanja, tako da tehničke i strukovne srednje škole većinom upisuju dječaci, dok djevojčice dominiraju u gimnazijama, medicinskoj, ekonomskoj i sličnim profilima srednjih škola. Iako su i u razvijenom svijetu još uvijek prisutni stereotipi kod izbora zanimanja, stalne aktivnosti na promociji jednakih prilika i podrška u procesu profesionalne orijentacije u osnovnim i srednjim školama vode ka pozitivnim promjenama. I u BiH, iako su vrlo rijetki programi ovog tipa, koji bi pomogli mladima da u odnosu na znanja i talente koje posjeduju donose kvalitetnije odluke u izboru zanimanja, čime bi i društvo u cijelosti profitiralo, ipak su primjetni pozitivniji trendovi, koji mijenjaju tradicionalne stereotipe i ukorijenjene navike u izboru zanimanja.

Rodni aspekti sporta i djelovanja organizacija civilnog društva

Sport

Područje sporta je oblast gdje treba djelovati u pravcu unapređenja ravnopravnosti spolova, što je i jedan od ciljeva Europske unije, potvrđen i Mastriškim ugovorom iz 1992. godine. Neupitan je značaj sporta za kvalitetan život i muškaraca i žena, međutim podaci u svijetu i kod nas govore o još uvijek nedovoljnoj uključenosti žena u sportske aktivnosti u odnosu na mušku populaciju. Ukorijenjeni stereotipi muško-ženskih uloga u velikoj mjeri sprječava napredak društva i u ovoj oblasti. I na području Općine Tuzla ženska populacija nije uključena dovoljno u sport i sportsku rekreaciju ni kao aktivne sudionice, a isto tako i kao sportske radnice i dužnosnice. Općina Tuzla osigurava značajnu finansijsku podršku razvoju sporta i ključni je akter u stabilnom sufinansiranju elementarnih potreba u sportu i jedna od istaknutijih općina koja provodi značajne aktivnosti na popularizaciji sporta i pokazuje spremnost da zajedno sa drugim akterima doprinese ravnopravnijem učešću i žena u sportskim aktivnostima. Kada je riječ o grantovima neprofitnim organizacijama iz oblasti sporta po osnovu Javnog poziva, od ukupno 70 sufinansiranih sportskih subjekata u 2012. godini, njih 17 je tretiralo ženski

sport, što predstavlja 24,28% . Evidentno je da više napora treba uložiti u savladavanje kulturoloških barijera koje otežavaju ženama aktivnije uključivanje u sportske i rekreativne aktivnosti, kako bi im se ravnopravno omogućilo redovito i primjereno tjelesno vježbanje i zdraviji i kvalitetniji život.

Civilno društvo

Raznolikom podrškom i zajedničkim projektima sa organizacijama civilnog društva Općina Tuzla predstavlja dobar primjer lokalne zajednice koja uspostavlja partnerstvo sa nevladnim sektorom. Prepoznatljiv razvoj i višegodišnja liderска uloga koju su imale nevladine organizacije sa područja općine Tuzla, je pozicionirao veliki broj organizacija i profesionalnih udruženja u grupu vodećih aktera u BiH civilnom sektoru.

Općina Tuzla na različite načine podržava rad organizacija civilnog društva. Budžetom Općine Tuzla za 2011. godinu predviđeno je sufinansiranje aktivnosti nevladinih organizacija iz oblasti društvenih djelatnosti u iznosu od 2.091.150,00 KM.

Rad javnih ustanova i preduzeća (JU Dom mladih, JU Gradski stadion Tušanj, SKPC Mejdan) čiji je osnivač Općina Tuzla, je također usmjeren na pružanje podrške djelovanju mnogih udruženja građana iz općine Tuzla. Osim direktnog finansijskog učešća podrške provedbi projekata udruženja građana, Općina Tuzla indirektno pruža podršku kroz povlašteno korištenje općinskih poslovnih prostora za rad 58 nevladinih organizacija. Organizacije koje djeluju u pravcu osnaženja žena u socio-ekonomskom i političkom pogledu također ostvaruju saradnju sa Općinom Tuzla. Najaktivnija udruženja u ovoj oblasti su; Vive žene, UHD Prijateljice, Udruženje VESTA, Udruženje Horizonti, Udruženje Snaga žene, Fondacija MI BOSPO, Udruženje Romkinja „Bolja budućnost“, „Lotosice“ doo Tuzla, Udruženje „BOSFAM“, Udruženja HD „Bosanske rukotvorine – BH Crafts“, BOSPER i dr.

Iako su evidentne brojne akcije saradnje, jasno je da postoji i prostor za poboljšanja i dalje koordinirano djelovanje organizacija civilnog društva i Općine Tuzle, a posebno Komisije za ravnopravnost spolova, u pravcu sveobuhvatnije i efektivnije podrške razvojnim procesima i unapređenju ravnopravnosti spolova.

AKCIONI PLAN RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA OPĆINE TUZLA

2013 -2016 GODINA

Realizacija radionica i konsultacija sa članicama/članovima Interresorne radne grupe: juni – septembar 2013. Godine

Konsultantica u procesu razvoja Akcijonog plana – Indira Prljača, Udruženje VESTA

ČLANOVI INTERRESORNE RADNE GRUPE

IME I PREZIME	OPĆINA/ORGANIZACIJA
Nada Mladina	Općinsko vijeće Tuzla
Erna Mešić	Općinsko vijeće Tuzla
Jasminka Mijatović	Općinsko vijeće Tuzla
Dajana Bakić	Općinsko vijeće Tuzla
Elvir Mahmuzić	Općinsko vijeće Tuzla
Asja Redžić	Općina Tuzla
Ernesa Mešić	Općina Tuzla
Mersiha Džindo	Općina Tuzla
Stana Nalić	Komisija za ravnopravnost polova OV Tuzla
Fehrija Salković	Komisija za ravnopravnost polova OV Tuzla
Alma Avdić	Komisija za ravnopravnost polova OV Tuzla
Ana Šimić	Komisija za ravnopravnost polova OV Tuzla
Edin Altumbabić	MUP TK – PU Tuzla

Alma Polić	JU Naše dijete Tuzla
Ćazim Šahović	Centar za socijalni rad Tuzla
Mirela Kravić	Biro za zapošljavanje Tuzla
Jasminka Tadić Husanović	UHD Prijateljice
Vildana Bilajac	Vive žene Tuzla, podržane od strane TPO Fondacije
Nina Zupan	Vive žene Tuzla, podržane od strane TPO Fondacije

Akcioni plan koji slijedi je razvijen u direktnim konsultacijama sa članovima Interresorne radne grupe u periodu juni-septembar 2013. godine i po osnovu analitičkog dokumenta „Pregleda stanja rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou -Općina Tuzla“

Konsultacije sa Interresornom radnom grupom

AKCIONI PLAN RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA OPĆINE TUZLA

CILJ 1: DOSLJEDNA PROMOCIJA PRINCIPIA RAVNOPRAVNE POLITIČKE PARTICIPACIJE I OSNAŽIVANJE MANJE ZASTUPLJENOG SPOLA U POLITIČKOM PREDSTAVLJANJU LOKALNE ZAJEDNICE					
MJERA	Aktivnost	Indikator	Vremenski okvir	Akteri /Odgovorni za realizaciju	Izvori finansiranja
Dosljednost u provođenju Izbornog zakona u vezi ravnopravnije zastupljenosti manje zastupljenog spola	<ul style="list-style-type: none"> -Politička edukacija i muškaraca i žena o rodnoj ravnopravnosti -Jačanje motivacije žena za učešće u izbornom procesu -Osigurani medijski nastupi 	<ul style="list-style-type: none"> -X br. edukativnih radionica -Povećan broj medijskih nastupa žena političarki, -Osigurano 40% zastupljenosti manje zastupljenog spola na izbornim listama i veća participacija žena u OV Tuzla, nakon izbora 2016.g. (trenutno učešće žena u OV 19,35% vjećničkih mesta) 	<ul style="list-style-type: none"> - U kontinuitetu 2013. – 2016. -Intenzivni nastupi prije lokalnih izbora 2016. 	<ul style="list-style-type: none"> Političke partije, organizacije civilnog društva (OCD), lokalni mediji, Gender centar FBiH 	<ul style="list-style-type: none"> Finansijski resursi političkih partija i projekti finansirani od strane lokalnih i međunarodnih organizacija (Fridrich Ebert Stiftung i dr.)

Dovesti u ravnotežu politički angažman žena urbanog i ruralnog područja	<ul style="list-style-type: none"> -Specifične edukacije za žene u ruralnim područjima za političko djelovanje u izbornom procesu -Obezbjedena veća vidljivost žena iz ruralnih područja kroz promotivne aktivnosti 	<ul style="list-style-type: none"> -Minimalno 1 edukativni seminar za žene iz ruralnih područja uz podršku uspješnih žena političarki -Zajedničke radionice žena i muškaraca sa ruralnog i urbanog područja - Obilježavanje 15. okotobra Međunarodnog dana žene na selu i afirmacija značaja njene uloge u ukupnom razvoju lokalne zajednice -Identifikovani specifični problemi žena urbanog i ruralnog područja /fokus grupe 	<p>Najmanje 1 x godišnje u svim MZ</p> <p>Od 2014.</p> <p>Do kraja 2016.</p>	<p>Političke partije u saradnji sa OCD</p> <p>Komisija za jednakopravnost spolova TK, Komisija za ravnopravnost polova Općine Tuzla i OCD</p>	Političke partije i projekti finansirani od strane lokalne zajednice lokalnih i međunarodnih organizacija i institucija
Političko osnaživanje žena glasača - LOBI grupe	Organizacija i uspostavljanje LOBI grupe	<ul style="list-style-type: none"> -X br. zajedničkih sastanaka predstavnika OCD i političkih partija; -Kontinuirano zagovaranje 	Svake godine i intenzivnije u 2016. godini	Žene političarke i OCD	Podrška Gender institucionalnih mehanizama i međunarodnih organizacija koje podržavaju osnaživanje žena

Rodna ravnopravnost i obrazovanje – uklanjanje stereotipa i eliminacija rodne diskriminacije na svim nivoima obrazovanja	<ul style="list-style-type: none"> -Inicijative za uvođenje rodne perspektive i senzibilizacije u obrazovne planove i programe -Razvoj pilot programa u predškolskom obrazovanju 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj i/ ili korištenje didaktičkog materijala kreiranog kroz pilot projekat u Sarajevskom kantonu /osnovno obrazovanje -Inicijativa za uvođenje novih sadržaja i /ili integrisanje rodne perspektive upućena PPZ-u 	Do kraja 2014.	Institucije obrazovanja, OCD i političke partije	Budžet kantona Podrška Gender centra FBiH u promociji dobrih praksi
---	--	---	----------------	--	---

**CILJ 2: OSIGURAVANJE RAVNOPRAVNOG UČEŠĆE OBA SPOLA U PROGRAMIMA EKONOMSKOG RAZVOJA U SKLADU SA ZAKONOM
O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA – ZORS BIH I STRATEŠKIM POLITIKAMA EU**

MJERA	Aktivnost	Indikator	Vremenski okvir	Akteri /Odgovorni za realizaciju	Izvori finansiranja
Ohrabrvanje žena za poduzetničke poduhvate	<ul style="list-style-type: none"> -Priprema i distribucija informacija o mogućnostima poduzetničkih projekata; -Priprema odgovarajućih edukativnih 	<ul style="list-style-type: none"> -Prikupljanje relevantnih informacija i priprema info. brošure, uključujući poticajne mjere i dostupne programe podrške -Info priručnik postavljen na web stranicu Općine Tuzla; 	U kontinuitetu 2014. 2015. i 2016.	Služba za razvoj, poduzetništvo i društvene djelatnosti Općine Tuzla, Ministarstvo razvoja i poduzetništva, fondovi EU i drugih	Budžet Općine Tuzla, FMRPO, Kantonalno Ministarstvo razvoja i poduzetništva, fondovi EU i drugih

	<p>publikacija;</p> <p>-Edukacija i prezentacija pozitivnih primjera iz prakse;</p> <p>-Finansijska potpora;</p> <p>-Podrška kampanjama podizanja svijesti;</p> <p>-Promocija pozitivnih primjera s ciljem daljeg obrazovanja i motiviranja žena da uzmu učešće u poduzetničkim aktivnostima</p>	<p>-Broj edukativnih radionica (minimalno 3 edukativna ciklusa godišnje);</p> <p>-Broj polaznica edukativnih radionica (minimalno 300 u 3 godine);</p> <p>-Promotivni jinglovi i prezentacija minimalno 6 pozitivnih priča godišnje (uspješne poduzetnice);</p> <p>-1 puta godišnje uraditi evaluaciju mjere;</p> <p>-'Poduzetništvo i žene' inkorporirati rezultate analiza u zvanične Izvještaje nadležne Službe i rezime na web stranici Općine / 1 x godišnje)</p>		<p>poduzetništva TK, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK, OCD /razvojna udruženja i udruženja aktivna u oblasti poduzetničkih inicijativa</p>	<p>donatorskih organizacija i finansijski instrumenti državnih i entitetskih programa podrške /Služba i biro za zapošljavanje</p>
Razvoj socijalnog poduzetništva	Stvaranje novih mogućnosti za uključivanje žena u oblast socijalnog poduzetništva na	<p>Identifikacija projekata OCD koji se bave razvojem socijalnog poduzetništva;</p> <p>Pokretanje kampanje o važnosti i značaju registracije</p>	<p>2014. godina</p> <p>2015. godina</p>	<p>Nadležne službe Općine Tuzla, Biro za zapošljavanje, Služba za</p>	<p>Budžet Općine, Budžet Kantona, Programi finansijske podrške ZZ FBiH, Federalno</p>

	lokalnom nivou	SP projekata; Finansijska podrška projektima socijalnog poduzetništva	U kontinuitetu	razvoj, poduzetništvo i društvene djelatnosti Općine Tuzla, Ministarstvo razvoja i poduzetništva TK, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK i OCD aktivne u oblasti socijalnog poduzetništva	Ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta
Iniciranje afirmativnih mјera podrške, poticajne regulative i finansijskih resursa za pokretanje novih i jačanje postojećih biznisa	-Analiza postojeće zakonske i druge regulative i identificiranje prostora za njihovo poboljšanje; -Uvođenje najmanje 2 poticajne mјere koje će žene dovesti u	Urađena analiza i prijedlog afirmativnih mјera koje će osigurati ravnopravnije učešće žena u poduzetničkim poduhvatima	Najkasnije početkom 2015. i provedba 2016. godine	Nadležne službe Općine, Služba za razvoj, poduzetništvo i društvene djelatnosti Općine Tuzla, Ministarstvo	Budžet Općine, Budžet Kantona i potencijalni donatorski programi

	ravnopravniji položaj;			razvoja i poduzetništva TK, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK , i predstavnici /ce strukovnih udruženja	
Afirmacija i podrška mreži žena poduzetnica	-Projektna podrška; Iniciranje izbora najuspješnije poduzetnice	-Podrška mikro grantovima /minimalno 1 x godišnje učešće na sajmovima / i /ili organizacija edukacija za žene članice mreže i sl. -Utvrđene procedure i proveden izbor najuspješnije poduzetnice Općine Tuzla	-Godišnje finansiranje kroz poziv OCD -Dan žene poduzetnice 2014.,2015. i 2016.	Općina Tuzla i nadležna Kantonalna ministarstva, postojeći i novi projekti OCD podržani od strane donatorske zajednice	Budžet Općine, Kantonalni budžet i Ministarstvo obrta, poduzetništva i razvoja FBiH, EU i drugi donatori

CILJ 3: ZAUSTAVLJANJE NASILJA U PORODICI					
MJERA	Aktivnost	Indikator	Vremenski okvir	Akteri /Odgovorni za realizaciju	Izvori finansiranja
Institucionalni okvir i usklađivanje domaćih normativno-pravnih akata sa međunarodnim dokumentima, uključujući i jedan od pet prioritetnih ciljeva strategije EU za jednakopravnost između žena i muškaraca (2010-2015) "dostojanstvo, integritet i kraj rodno zasnovanog nasilja"	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada i usvajanje Pravilnika o osnivanju, finansiranju i radu Sigurnih kuća u FBiH) - Izrada i usvajanje Pravilnika o provođenju zaštitne mјere obaveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja - Provоđenje mјera osiguranja Sigurnih kuća (Novi zakon o socijalnoj zaštiti - prednacrt) 	<ul style="list-style-type: none"> -Inicijativa o ubrzanju donošenja pravnih akata -Primjedbe u dijelu harmonizacije i efikasnije implementacije odredaba koje se odnose na žrtve nasilja 	<p>Do kraja 2013.</p> <p>Do kraja 2103. i dalja implementacija u kontinuitetu</p>	<p>PU Tuzla, Centar za soc. rad Tuzla, Vive žene, Ministarstvo za rad i socijalnu politiku TK, OV Tuzla</p>	Dodatna sredstava nisu potrebna /stručne službe Općine, nadležnih ustanova, Ministarstava i OCD

Edukacija profesionalaca (CZSR, policija, obrazovanje i pravosuđe, zdravstvo)	Edukacija o stručnom i metodološkom pristupu	-75 profesionalaca iz TK će proći edukaciju u 2013. uz podršku Vive žene.	2014. i dalje kontinuirano	OCD i drugi relevantni akteri	Međunarodni donatori i Ministarstvo za rad i socijalnu politiku TK i druga nadležna ministarstva
Osiguran multidisciplinarni pristup	Prilagođavanje Protokola općini Tuzla	-U Općini Tuzla je formirana Radna grupa koja radi na prilagođavanju Protokola. -Usvojen Općinski protokol	Tokom 2013. i početkom 2014.	Formirana multidisciplinarna radna grupa/nosioci aktivnosti su Vive žene	Vive Žene imaju obezbjeđena sredstva za navedenu aktivnost.
Podizanje svijesti javnosti o problemu nasilja/prevencija	-Medijski istupi relevantnih aktera -Aktivnosti obilježavanja 16 Dana aktivizma -Osiguravanje psihosocijalnog tretmana žrtve koja izrazi potrebu za	-Kampanje prevencije minimalno 1x godišnje -X projekata OCD i javnih fondova podrške marginalizovanim grupama -Obilježavanje 16 dana aktivizma od 25.11. do 10.12. svake godine	Kontinuirano 11. i 12. mjesec svake godine	Sve relevantne institucije i šira zajednica OCD i nadležene institucije	Budžeti i programi nadležnih ustanova i projekti OCD

Psihosocijalni tretman žrtve nasilja	podrškom	-Provedba programa podrške /broj korisnika/ka i direktna podrška	Kontinuirano	Certificirani profesionalci, nadležne ustanove i servisi podrške	Troškove provođenja tretmana snosi sud koji je izrekao mjeru.
Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja, jedna od zaštitnih mjera u okviru Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.	-Dosljedno provođenje zakona i podnošenje zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera....	-Provedene mjere tretmana -Broj i vrsta izrečene mjere i Izvještaji analize -Veći broj podnesenih zahtjeva za izricanje mjera	Kontinuirano	Obaveza Ministarstva za rad i socijalnu politiku FBiH u saradnji sa Federalnim Ministarstvom zdravlja je da formira Radnu grupu koja će raditi na izradi Pravilnika o provođenju psihosoc. tretmana. (Akteri: PS, Općinski sud,	Podaci Gender centar FBiH potvrđuju da je je sud u Zenici jedini koji ima planirana sredstva za ovu namjenu.

				Centar za mentalno zdravlje, ovlaštena fizička i pravna lica za provođenje tretmana)	
CILJ 4: INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA INTEGRISANJE RODNE PERSPEKTIVE NA LOKALNOM NIVOU					
MJERA	Aktivnost	Indikator	Vremenski okvir	Akteri /Odgovorni za realizaciju	Izvori finansiranja
Rodna perspektiva integrisana u strategije/politike Općine Tuzla u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova - ZORS BiH, Gender Akcionim Planom BiH i potpisanim međunarodnim poveljama i rezolucijama	Inicijativa za integrisanje principa gender perspektive u strateške dokumente Općine Tuzla/ uključujući i Strategiju razvoja općine Tuzla do 2026.	Gender Akcioni Plan usvojen od strane Općinskog vijeća sastavni dio politika Općine Tuzla /strategija, programa, budžetskih alokacija.	Provjeda u kontinuitetu	Općinsko vijeće Tuzla, Komisija za ravnopravnost polova, Službe Općine, JU čiji je osnivač Općina Tuzla, OCD i dr. relevantni akteri	Dodatna sredstava nisu neophodna

Sistemizacija poslova i radnih zadataka u okviru organa uprave Općine Tuzla, koji se odnose na ciljano praćenje dinamike provođenja i implementacije Gender Akcionog Plana	-Izmjena i dopuna sistematizacije u organima uprave od strane nadležne službe općinskog načelnika	-Uspostavljen gender mehanizam u Općinskoj upravi	2014. godina	Općinski načelnik i nadležne službe	Općinski budžet
Aktivnije učešće Komisije za jednakopravnost spolova u saradnji sa OCD na analizi dosljednog provođenja zakona o RR u lokalnoj zajednici	-Edukacija komisija i interresorne grupe -Proširenje saradnje sa interresornim općinskim službama po pitanju RR	Minimalno 3 tematske oblasti: -Integracija rodne perspektive na lokalnom nivou u skladu sa ZORS BiH i dobrim praksama - Gender odgovorno budžetiranje - Monitoring i evaluacija -Minimalno 2x godišnje sastanak Komisije i interresorne grupe i analiza postignuća u provedbi Akcionog plana i integracije	Početkom 2014. i dalje periodično 2015. i 2016. godine	Komisija za ravnopravnost spolova, Predstavnici općinske administracije, OCD	Budžet Općine i programi lokalnih i međunarodnih organizacija

		rodne perspektive u tekuće programe i intervencije Općine			
Osigurana rodna ravnopravnost u Komisiji za ravnopravnost spolova	-Razvijeni kriteriji za zastupljenost u Komisiji	-Poslovnik o radu Komisije	Početkom 2016. godine	Općinsko vijeće i Političke partije	Dodatni finansijski resursi nisu potrebni
Uspostavljena gender statistika na lokalnom nivou u skladu sa odredbama ZORS BiH	-Procjena dostupne gender statistike -Uvođenje gender statistike u svima nadležnim službama -Priprema redovnih godišnjih izvještaja prema OV sa gender integrisanom statistikom	-Razvijene baze podataka i rodno razdvojena statistika	Od 2014. – 2016. godine	Općinske službe	Općinski budžet
Promocija rodne ravnopravnosti u svim javnim ustanovama, preduzećima čiji je osnivač Općina Tuzla.	-Osigurati rodnu perspektivu u planovima i finansijskim alokacijama po sektorima	-Programi i Izvještaji o izvršenju plana	Period planova i izvršenja planova svake godine	Nadležne službe i javna preduzeća i ustanove čiji je osnivač Općina	Općinski budžet

Kriteriji integrisanosti rodne perspektive promovirani od strane Općine Tuzla	-Uvođenje kriterija rodne perspektive u pozive podrške sufinansiranju projekata OCD	-Pozivi za sufinansiranje projekta Općine Tuzla integrišu i ciljeve rodne ravnopravnosti u svim sektorima, uključujući i sport	Od 2014 – kontinuirano	Nadležne općinske instance	Dodatna sredstva nisu potrebna - već osigurana sredstava za sufinansiranje projekata OCD /udruženja u okviru općinskog budžeta
CILJ 5: RODNA PERSPEKTIVA U SEKTORU BEZBJEDNOSTI I SIGURNOSTI, SOCIJALNE ZAŠTITE I ZDRAVLJA I BRIGE O ZDRAVLJU					
MJERA	Aktivnost	Indikator	Vremenski okvir	Akteri /Odgovorni za realizaciju	Izvori finansiranja
Poboljšanje sigurnosti kroz sistemsko rješavanje pitanja ulične rasvjete u općini Tuzla	-Osigurati pokrivenost svih MZ uličnom rasvjetom u cilju podizanja stepena sigurnosti posebno vulnerabilnijeg spola - Pokrenuti inicijative za ranije uključivanje	-Sve MZ pokrivene adekvatnom i blagovremeno uključenom uličnom rasvjetom do kraja 2016. godine	Kontinuirano	Članovi Savjeta MZ OV Tuzla	GAP komisija, nadležna općinska služba, dodatni izvor finansiranja

	<p>javne rasvjete</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pokrenuti inicijativu za sufinansiranje javne rasvjete, putem participacije 				
Umrežavanje postojećeg video nadzora općine Tuzla sa PU Tuzla u cilju podizanja nivoa bezbjednosti građanki/gradana	<ul style="list-style-type: none"> -Potpisivanje memoranduma o saradnji sa JKP saobraćaj i komunikacije i PU Tuzla -Utvrđivanje dodatnih kritičnih tačaka i osiguravanje pokrivenosti istih 	<ul style="list-style-type: none"> -Osiguran pristup kritičnim tačkama od strane PU Tuzla -Ponovno uspostavljanje konsultativnog komiteta za bezbjednost 	Od 2014. – kontinuirano	PU Tuzla Općina Tuzla SIK Tuzla OV Tuzla	Općina Tuzla
Populaciona politika i mjere u oblasti zdravstva i socijalne zaštite vezane za zaštitu majke i djeteta i reproduktivno zdravlje	<ul style="list-style-type: none"> -Putem OV inicirati aktivnosti prema nadležnim minist. u saradnji sa OCD 	<ul style="list-style-type: none"> -X br. zajedničkih sastanaka predstavnika izvršne i zakonodavne vlasti na lokalnim i višim nivoima -Urađena analiza i draft populacione politike -Zastupanje za usvajanje 	Početkom 2014. godine Do kraja 2014.	Komisije za ravnopravnost spolova svih nivoa vlasti u BiH uključujući i Odbor za ravnopravnost spolova BiH, relevantna	Redovno finansiranje rada Komisija i OV Nadležna Ministarstva na višim nivoima

		politike i uvođenje mehanizama provedbe	2015./2016.	ministarstva, Gender centar FBiH, Općinsko vijeće Tuzla, zastupnici u Parlamentu FBiH	vlasti u BiH, Budžet FBiH
Promocija populacione politike kroz gender senzitivne budžetske alokacije	-Insistirati na pravovremenim isplatama novčanih naknada za porodilje sa kantonalnog nivoa, uključujući podršku samohranim majkama koja se isplaćuje preko Centra za socijalni rad	-Inicijativa od strane općinske i kantonalne Komisije za jednakopravnost spolova -Izvještaji nadležnih ministarstava i Centara za socijalni rad	Od kraja 2013. i dalje u skladu sa potrebama	Nadležna ministarstva, općinska i kantonalna komisija za ravnopravnost spolova i CZSR, u saradnji sa OCD.	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK